

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

TE 4547

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Chronique scandaleuse 1997.

Zorg, markt en management

A.L.Terneer

Traditiegetrouw ook dit jaar weer wat restanten en coupures uit het brede aanbod van kwakzalversnieuws, dat in het afgelopen jaar niet aan bod kwam in de reguliere berichtgeving in het Actieblad. Dit jaar verzameld onder het motto: Als je iets niet beheerst, zorg er dan voor dat men om je kan lachen!

Privé-problemen

Een inwoner van Capelle aan de IJssel heeft in april 1997 anderhalf uur opgesloten gezeten in de behandelruimte van zijn acupuncturist, die zijn patiënte 'even' vergeten was en de praktijk had afgesloten. Als een wandelend speldenkussen kon de vrouw een telefoontoestel bereiken en kon zo toch nog worden bevrijd uit haar benarde therapeutische situatie. De arts-acupuncturist ontdeed het slachtoffer van zijn naalden en excuseerde zich met de mededeling dat hij i.v.m. privé-problemen met spoed was weggeroepen. De patiënt aanvaardde de excuses en maakte een nieuwe afspraak (Telegraaf 17 april 1997)

Kwestie van combineren

'Onze oprichter, dokter Hans Heinrich Reckeweg, wilde een brug slaan tussen de natuurgeneeskunde en de allopathie door van de homeopathie, fytotherapie en organotherapie de beste eigenschappen te combineren. Simpel gezegd: de middelen hebben de snelle werking van de allopathische middelen maar niet de nadelige effecten die soms optreden. Het biologisch evenwicht van de patiënt wordt via stimulering van de eigen lichaamsenergie hersteld. (.....) In Nederland zijn wij nog klein, maar we hebben een enorm bedrijf achter ons. Ter illustratie: we hebben 1.800 producten aangemeld ter registratie, met VSM het grootste aantal producten.'

Ton Beljon, commercieel directeur van Heel Biologische Geneesmiddelen BV, in een drogistenblaadje.

Inspecteur

Bij zijn afscheid als regionaal inspecteur gezondheidszorg gaf dr. P. Lens een interview aan het Noordhollands Dagblad (11 maart 1997), waar hij o.a. het volgende zei: 'Ik heb schandelijke zaken meegemaakt. Vooral in de alternatieve sfeer. Een tandarts die een volstrekt zinloze therapie toepaste op kankerpatiënten die op sterven na dood waren. Mensen die de tandarts zagen als laatste strohalm in hun doodstrijd. Als mensen naar kwakzalvers gaan, moeten ze het zelf weten. Maar als echte artsen zich bezig houden met nutteloze therapieën alleen om hun eigen zak te spekken, dat vind ik kwalijk.'

De Stichting Sympoz wil een platform zijn voor Ontwikkelingen in de Gezondheidszorg d.m.v. symposia en publicaties. In een publicatie uit - alweer - 1993, die de bovenstaande titel had, lazen wij in het hoofdstuk over alternatieve geneeswijzen enkele interessante passages. Paul van Dijk bepleitte meer betrokkenheid van de huisarts bij alternatieve geneeswijzen, om aldus een einde te maken aan de paradoxale situatie dat de gemiddelde huisvrouw via haar vakbladen (Libelle, Viva, Avenue) beter op de hoogte is dan de gemiddelde huisarts via zijn vakbladen. Mevrouw van Doorn, natuurgenezeres en LOPAG-directeur, stelde over de ME-patiënt het volgende: 'Als de patiënt niet reageert op een systeemtherapie is er vaak sprake van een blokkade. Dan kan de neuraaltherapie ingeschakeld worden. Oude littekens van een verwonding of operatie, evenals ontstekingshaarden, kunnen een stoorveld vormen, waardoor het zelfhelend vermogen is geblokkeerd. Meestal zijn er meerdere behandelingen nodig; soms is na één injectie de klacht acuut verdwenen: het zgn. secondenfenomeen.' Verpleegster mevrouw Berkhout stelde: 'De macht van de artsen die zich georganiseerd hebben in de Vereniging tegen Kwakzalverij is groot. Het is daarom nodig dat de overheid een stelling inneemt, waaruit blijkt dat reguliere en alternatieve geneeswijzen een gelijkwaardige plaats in de gezondheidszorg hebben, en dat de burger vrij is om te kiezen.'

Winti

In het NTvG van 22 november 1997 verscheen een mededeling over een dodelijk verlopende schimmelinfectie (Actinomycoze) bij een 36-jarige Surinaamse man. Wegens klachten van hoesten en vermagering werd hij opgenomen in het Amsterdamse Lucas Andreas Ziekenhuis en halverwege de diagnostische fase weigerde de man verdere medewerking en vertrok naar Suriname voor een winti-behandeling. Zeven weken

(vervolg op pag. 2)

Inhoud

Chronique scandaleuse	1
CARE	3
In memoriam Piet Vroon	4
Nogmaals Benveniste	5
Correspondentie	6
Verkiezingen op komst	6
Een groot nummer	6
Boekbespreking	8

Colofon

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881

Correspondentie-adres: Jister 17-19, 8446 CD Heerenveen;
tel. 0513-625956

Bestuur:

Voorzitter: C.N.M. Renckens, vrouwenarts, Hoor

Secretaris: H. de Vries, apotheker, Heerenveen

Penningmeester: I.H. Harms, dierenarts, Hardenberg

Leden: P.M. Siegel, psychiater, Amsterdam; dr. A.P.M. van Dam, Den Haag; mr. Th. Douma, advocaat, Haarlem; C.P. van der Smagt, huisarts, de Bilt; dr. H. Timmerman, hoogleraar farmacochemie, Voorschoten; W.M. Veenema, huisarts, Joure; W. Zijp, tandarts, Enkhuizen

Adviserende leden: S. Lelie, Middelburg; drs. P.C. Bügel, psycholoog, Groningen

Redactie: A. van Keimpema, Dijken 2, 8528 DT

Langweer, Tel. 0513-499052. Fax 0513-499054.

Mobiel 06-53247583.

Het Actieblad tegen de Kwakzalverij verschijnt 5x per jaar.

Abonnement: f 45 per jaar.

ISSN: 1383-116X

Postgiro van de Vereniging: 32237 ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Hardenberg.

De contributie bedraagt thans minimaal f 50 zulks met inbegrip van het abonnement op het Actieblad tegen de Kwakzalverij; voor studenten en leerlingverpleegkundigen f 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal f 500.

(vervolg van pag. 1)

later meldde hij zich opnieuw in het ziekenhuis. Zijn conditie was sterk achteruitgegaan en voordat adequate behandeling kon worden begonnen ontwikkelde de man een sepsis ('bloedvergiftiging') en overleed hij korte tijd na zijn heropname.

Alliantie: clusterhoofd en inspecteur.

De oplage van het ANG-bulletin van de Alliantie voor Natuurlijke Geneeswijzen bedraagt 2500 en is dus tweemaal zo groot als die van het blad dat u thans in handen heeft. In de aflevering nr. 2, 1996 werd de samenstelling van de Commissie van Advies vermeld, die deze groep kwakzalvers gaat bijstaan bij de vraag welke therapeuten in aanmerking komen voor registratie als 'erkende kwakzalver'. De ANG prijst zich terecht gelukkig met deze commissie. Kijkt u maar:

Dr. C.W. Aakster, medisch socioloog

H. Cortie, vice-voorzitter ANG en voorzitter Cie van Advies

Mevr. H.W. van Doorn- van Lommel, NP/CF-LOPAG,

beleidsmedewerkster natuurlijke geneeswijzen

J.D. van Foreest, inspecteur voor de Volksgezondheid

A.L.J.E. Martens, Zorgverzekeraar Nederland, arts,

clusterhoofd

Mevr. drs. G.M. van Rensen, projectleider ANG registratie

Dr. R.M.H. Schaub, hoogleraar tandheelkunde Groningen

Mevr. B. Zijlstra, beleidsmedewerker natuurlijke geneeswijzen, regionaal ziekenfonds Groningen.

Wij zullen zeker nog veel horen van dit illustere gezelschap, wat dacht u.

Wondermiddel van de markt gehaald.

Het middel Skin Cap, een spray bedoeld voor de behandeling van de huidziekte psoriasis en vrij verkrijgbaar, bleek ernstige bijwerkingen te vertonen, die zich bij meerdere patiënten openbaarden. Onderzoek toonde aan dat het middel, volgens de importeur een 'natuurlijk' product, triamcinolon of clobetasol bevatte, in een sterkte vergelijkbaar met die van gewone registratieplichtige receptgeneesmiddelen. De sterk werkzame hormonen waren dus wederrechtelijk aan het product toegevoegd en de Inspectie heeft gelast dat het middel uit de handel moest worden genomen. (Gebu, 97, nr. 8)

Pluriforme hagro

De Haagse huisartsengroep (hagro) C.A.S.H. meldde in Medisch Contact van 22 augustus 1997 op zoek te zijn naar een antroposofisch huisarts (m/v), die in de pluriforme hagro, bestaande uit 8 praktijken, naast de reguliere ook homeopathische en antroposofische geneeskunde zou moeten gaan beoefenen. Hij/zij moest een keuze gemaakt hebben voor de antroposofische geneeskunde, maar zich ook conformeren aan activiteiten als waarneming, overleg en toetsing binnen de hagro. De afkorting CASH staat voor: Con Amore Sine Hostilitate. Laten wij hopen dat er geen 'hostiliteit' ontstaat als de antroposoof aan zijn kankerpatiënten Iscador en mierenzuur gaat voorschrijven, terwijl er voor die dag toetsing op het programma staat.

Mental fitness systeem met muntinworp

De Akhnaton TM is een, in samenwerking met de Technische Universiteit Eindhoven, nieuw ontworpen RELAX-ONTSPANNINGS-systeem. Rustgevende lichtpulsen, die de hersengolven activeren en hierop afgestemde muziek uit de hoofdtelefoon brengen de klant, na diens muntinworp, in een weldadige ontspannen toestand. Hij kan kiezen uit vijf programma's: 'relax', 'stressless', 'prestige', 'enjoy' en 'fitness'. Het apparaat is vooral bedoeld voor recreatie-, gezondheids- en ontspanningscentra. Er bestaat ook een portable variant van dezelfde apparatuur, de zgn. HOLIDAY -activator, die slechts f 375,- kost. Inlichtingen bij: MH mediators, postbus 8064 te Eindhoven.

Twee vette aardstraalbanen

Zij kreeg bijval van de Eindhovense arts-acupuncturist E. van der Voort, die al twaalf jaar geleden overstapte op acupunctuur en bioresonantie: 'Elektromagnetische straling uit apparatuur is een bron van klachten'. De radiëstese E. Lindeman spoort niet alleen elektromagnetische straling op maar ook negatieve aardstralen. In haar boek Ziek makende woningen (1996, Aviterra Hilversum) beschrijft ze hoe planten, bomen, maar ook huisdieren kunnen aantonen waar aardstralen lopen. 'Katten zijn stralingzoekers. De moederpoes zal haar kittens bij voorkeur naar een stralingszone slepen. (...) Een schuur waarin of waartegen een wespennest gebouwd is, is de aanduiding dat er op die plek aardstralen zijn. Nestelen zich in een schuur echter zwaluwen, dan is deze plek gegarandeerd vrij van alle negatieve energie.' Zelf maakte zij moeizame fokjaren door in haar konijnenstal, tot dat zij de oorzaak ontdekte. Na overplaatsing naar andere stallen

waren alle problemen van de baan. Twee vette aardstralen hadden de gezondheid van haar knaagdieren ernstig parten gespeeld! (De Volkskrant 27 augustus 1997)

Lezing

'Paarden. Op 4 oktober 1997 vindt een lezingenavond plaats rond het thema paard en therapie. Spiritueel Psychologisch Initiatief, Weteringschans 72-1, Amsterdam'. (Aankondiging in NRC Handelsblad).

Whiplash Centrum

Whiplash Centrum Nederland (WCN) opende op 30 oktober 1997 een nieuwe vestiging in Sneek. Het WCN werd in 1995 opgericht en streeft ernaar om whiplashpatiënten zo snel mogelijk na het ongeluk te behandelen. Dan wordt, aldus een bericht in het Fries Dagblad, de kans op het ontstaan van chronische problemen verkleind. Bij patiënten die al chronische klachten hebben, wordt getracht de pijn zoveel mogelijk te verlichten. Het WCN beschikt over zowel reguliere als alternatieve medische en paramedische ervaring. Het centrum werkt o.a. samen met Revalidatie Friesland in Beetsterzwaag.

Goed begrepen

Blijkens een aankondiging in het NTVG van 5 juli 1997 bestaat er in ons land een Stichting F. Gaymans Studiefonds, dat als doelstelling heeft de stimulering van wetenschappelijk onderzoek op het gebied van alternatieve geneeswijzen. De stichting stelt een prijs van f 3500,- ter beschikking voor het beste protocol voor een wetenschappelijk onderzoek naarhet placebo-werkingsmechanisme in de geneeskunde. Inlichtingen te verkrijgen aan de Akkerstraat 21, 4851 AJ te Ulvenhout. Daar heeft men het wel begrepen!

Eefje wentelteefje

Aanhangers van de paranormale geneeswijzen en gelovigen in het bestaan van helderziendheid en aanverwante wereldwonderen trachten zich tegenwoordig ook op wetenschappelijke feiten te beroepen. In september 1990 publiceerde Benor in het tijdschrift Complementary Medical Research een artikel 'Survey of spiritual healing', waarin hij concludeerde dat 'healing' bestaat, tenzij 'u zou willen aannemen, dat ook enzymen, gisten, bacteriën, planten en muizen gevoelig zijn voor suggestie'. Eefje wentelteefje, de heldin uit de stripserie Eefje wentelteefje laat de boel de boel (Jeroen de Leijer. Uitg. Harmonie/Oog en blik, 1997, f16,90) had haar helderziende desondanks heel snel door: Ze belt aan bij haar helderziende, hangt die man uit het raam en roept: 'Wie is daar?' zegt Eefje: 'Laat maar!'

Optimum polis

In een folder over de verschillende ziektekostenverzekeringen voor artsen anno 1997 schrijft de VVAA, dat men zich in de Optimum polis ook voor huisartsenhulp ('incl. alternatieve geneeswijzen') kan verzekeren. De kosten van alternatieve geneeswijzen worden voor 100% vergoed tot een maximum van

f 75,- per consult, mits toegepast door een arts. Het aantal consulten is niet aan een maximum gebonden.

Wondergenezingen

De rooms-katholieke kerk heeft steeds vaker problemen om wonderen erkend te krijgen. Artsen over de hele wereld zijn minder dan vroeger bereid vast te leggen dat een wonderbaarlijke genezing niet kan worden verklaard door de medische wetenschap. Aldus bronnen in het Vaticaan. Voor een zalig- of heiligverklaring zijn wonderen noodzakelijk en die eis leidt tot steeds meer problemen volgens de pater-Jezuïet Gumpel, verbonden aan de Congregatie voor de zalig- en heiligverklaringen. Rud Smit, rector van het Nederlands College in Rome zegt: 'Je moet de beslissing niet helemaal in handen van medici geven.' (Bericht in NRC Handelsblad, 27 december 1997)

Relevant

Navraag bij het ministerie van VWS leerde dat minister Borst in 1996 voor een bedrag van f 15.000,- subsidie heeft verleend aan het Landelijk Informatiecentrum Moermantherapie (LIM) te Nijverdal. De subsidie was bedoeld om de druk en verspreiding van de folder 'Moermantherapie. Een wondermiddel?' te bekostigen. Deze gunstige beschikking werd namens de minister bij monde van de Directeur Gezondheidsbeleid mr. S. van Hoogstraten op 28 april 1996 aan het LIM meegedeeld. In zijn brief stelde hij o.m.: 'Zoals ik u bij eerdere gelegenheid al kenbaar heb gemaakt, heb ik in grote lijnen waardering voor uw doelstelling en daarvan afgeleide activiteiten. Het geven van objectieve voorlichting over de onderhavige therapie acht ik vanuit het oogpunt van het versterken van de positie van de patiënt en de ondersteuning van de gebruiker van zorg bij het maken van keuzen uit de verschillende vormen van zorg, relevant.'

Geen sinaasappelsap meer

Tennisster Brenda Schultz vond vorige zomer eindelijk de verklaring voor haar tegenvallende prestaties. Volgens NRC-verslaggever Robert Misset deed zij de potsierlijke ontdekking, dat het drinken van sinaasappelsap haar seizoen had bedorven. Haar uitspraak daarover leidde bij de omstanders tot verbijstering en later hilariteit. Ze had ontdekt, dat zij eigenlijk te gezond had geleefd. Schultz had die diagnose vernomen van een chiropractor uit Atlanta, die een te hoge zuurgraad in haar alvleesklier ontdekte. 'Ik blies mezelf op'. Waarbij de stress haar fysieke probleem louter versterkte. Etc. (Bericht 2 oktober 1997)

Kwakzalversblad ter ziele.

CARE trachtte de kwakzalverij een redelijk aanzien te geven.

Vanaf juli 1990 tot juli 1997 verscheen het glossy tijdschrift CARE 41 maal. Het blad kwam voort uit de toenmalige NOVAG, maar wilde - zonder de nadruk te leggen op één bepaalde benadering, wat dacht u anders? - een podium zijn, waarop

de integratie van reguliere en onorthodoxe opvattingen kon worden bevorderd. Het was een luxe uitgevoerd blad met twee professionele redacteurs, Fokkens en de Vos, dat een lage abonnementsprijs kon rekenen dankzij een onbekende Mecenat, een aantal sympathiserende organisaties en een aanzienlijk aantal kwakzalversadvertenties, die het blad alleen daarom al zo curieus en voor 'fringe-watchers' als VtdK-leden onmisbaar maakten.

Het eerste nummer werd gesierd door een introductie-artikel van de voormalige staatssecretaris drs. J.P. van der Reijden, die in zijn tijd de alternatieve geneeskunde zeer wel gezind was geweest en die o.a. had verordonneerd dat in huisartsenpraktijken meer alternatieve artsen zouden moeten worden toegelaten. Die uitspraak bezorgde ons jarenlang heel onplezierige advertenties in Medisch Contact, waarin huisartsengroep zus en zo om een huisarts met homeopathische opleiding enz. vroeg. Wij hebben daartegen destijds fel, maar tevergeefs geprotesteerd: de KNMG wenste dergelijke advertenties niet te weigeren. Van der Reijden wenste het blad uiteraard, ook als ex-voorzitter van de Stichting Registratie Beroepsbeoefenaren in het veld van de Alternatieve Geneeswijzen, alle succes. Datzelfde eerste nummer bevatte ook een interview met ons bestuurslid van der Smagt, die toen landelijke bekendheid verwierf met zijn uittreden uit de KNMG wegens haar bescherming van de alternatieve leden. Van der Smagt kwam uitgebreid aan het woord en CARE demonstreerde daarmee, dat het een redelijk en steeds genuanceerd standpunt wenste te brengen met hoor en wederhoor.

In de 41 afleveringen zijn alle alternatieve genezers, die ook maar iets voorstelden en ook velen, die helemaal niets voorstel-

den, aan het woord geweest. Ook sympathisanten als Vroon, Paul van Dijk, Labadie, Van Wijk, Menges, Ieteke Weeda en Verbrugh kwamen incidenteel of zelfs structureel aan het woord. Leden van onze Vereniging werden stevast als rabiate fundamentalisten voorgesteld en besproken, maar meerdere malen werden bestuursleden n.a.v. de actualiteit op overigens steeds faire wijze geïnterviewd.

In 1996 moest de exploitatie al eens worden ondersteund door 7.000 gulden VWS-subsidie, maar daarna bleven de problemen bestaan. CARE droeg een te grote broek en kon deze niet meer ophouden toen de Mecenat (naar pas recent werd onthuld: NEHOMA) zijn financiële steun opzegde wegens de teruglopende omzetten in de homeopathische bedrijfstak. Men kwam ongeveer drie ton per jaar te kort. En zo eindigde CARE met een laatste nummer, waarin nog altijd Van Dijk en Van Wijk naast Houtsmuller, Verbrugh (heel veel Verbrugh), Marco de Vries van het Helen Dowling Instituut, homeopaat Martien Brands en zinkpillen tegen griep, in diepe mineur. In het laatste redactionele artikel schreef redacteur De Vos over mogelijke doorstart-scenario's, maar die zullen wel net zo aflopen als bij Fokker. Toch wel jammer, want waar vindt een druk bezet kwakzalverijbestrijder zo makkelijk al die onzin netjes bij elkaar in één tijdschrift?

C.R.

In memoriam Piet Vroon (1939-1998)

Een droeviger en eenzamer eind van hun leven zullen weinig mensen hebben: Piet Vroon werd - na een vermoedelijk zelfgekozen dood - op 14 januari levenloos door zijn werkster gevonden in zijn woning te Culemborg. Er was een eind gekomen aan het leven van Nederlands meest gelezen psycholoog, een aan het geniale grenzende, bezeten, zeer hardwerkende en erudiete man, die overal een mening over had en deze zonder terughoudendheid ten beste gaf. Vroon groeide op als zoon van een streng Calvinistische molenaarsknecht uit de Alblasserwaard en had een harde jeugd, waarin hij volgens eigen zeggen af en toe 'bijna werd vermoord door zijn grootvader'. Of het met zijn jeugdvindingen te maken heeft, dat blijft onzeker, maar gesteld kan worden dat Vroon vrijwel zijn hele leven hardnekkige en eindeloze pogingen in het werk zou stellen om het wezen van de mens te doorgronden. Na de middelbare school werkte hij eerst enige tijd als assistent-accountant en behaalde een MO-akte handelswetenschappen. Zijn zoektocht naar een religieuze levensvisie deed hem vervolgens bijna een jaar verblijven bij de Jezuïeten te Driebergen en daarna begon hij, op 24-jarige leeftijd, de studie psychologie te Utrecht. Hij verwierf de eerste publiciteit door binnen drie jaar met een gemiddeld cijfer van 8,3 af te studeren. Hij promoveerde in 1972 op een proefschrift Enkele psychofysische en cognitieve aspecten van de tijdzin en was van 1971 tot 1982 verbonden aan de vakgroep psychologie van de Leidse universiteit, waaraan ook Menges was verbonden. In 1982 werd hij hoogleraar te Utrecht met als leeropdracht de theorie, wijsbegeerte en geschiedenis van

L'UNIVERS

ACUPUNCTUUR

ACUPUNCTUUR
AURICULO THERAPIE

ACUPUNCTUUR

- APPARATUUR
- NAALDEN
- DIVERSEN
- LASERS

LIPOCLEAR

Rheizerend 9, 7701 BC Dedemsvaart
Tel. 05230-17015 - Fax 05230-17035

Corpijn, oorsuizen, doofheid, migraine, sinusitis, minis, stress, etc.

Klachten die in rook opgaan dankzij de

BIOSUN OORKAARSEN

Vitaliserend, weldadig, ontspannend

Vervaardigd uit 100% natuurlijke grondstoffen, volgens origineel recept van de Hopi Indianen. BIOSUN oorkaarsen bevatten geen paraffine en mogen dagelijks worden gebruikt.

Nadere informatie bij:

P. BOERMA
MEDISCHE APPARATUUR
Duijthuis 11, 3862 JD Nijkerk
Tel. 03494 - 52511

ONS LEVERINGSPROGRAMMA OMVAT o.m.:

AVISOMED Magnetheerapie, ozontherapie, U.V.- en I.R.-acupunctuur

BIOSUN I.R.-soft lasers, oorkaarsen, bio-energetische cremes, piezo-elektrische therapie

H.A.B. Colon-Hydrotherapie, Ozontherapie

HOKANSON Ultrasound doppler, Plethysmografie

I.M.E. JAHNKE Decoder-dermografie, Bio-elektrische Functie Diagnostiek

M.B.A. Electro-Acupunctuur vlg. Voll incl. computer sturing en-verwerking

Voorts houden wij een uitgebreid assortiment verbruiksmateriaal, injectiespuiten, injectienaalden, (speciaal ook voor neuroltherapie) etc. op voorraad

Nadere informatie bij:

P. BOERMA
MEDISCHE APPARATUUR
Duijthuis 11, 3862 JD Nijkerk, Tel. 03494-52511

Enkele typische
CARE-advertenties

de psychologie. Hij had al vroeg sterk de neiging om over de grenzen van zijn vakgebied heen te kijken en nam publiekelijk stelling in controversen op het gebied van sterrenkunde, filosofie, biologie en alternatieve, zowel als reguliere geneeskunde. In 1981 publiceerde hij in Medisch Contact een pro-alternatief artikel 'Het beoordelen en veroordelen van alternatieve geneeswijzen', waarin hij de toch zeer softe stellingname van de Ned. Ver. v. Reumatologen kritiseerde. Hij beschikte over een welversneden pen en kreeg een groot publiek met zijn columns, eerst in NRC Handelsblad en van 1981 tot 1995 in de wetenschapsbijlage van De Volkskrant (getiteld Signalement). Hij schreef populair-wetenschappelijke bestsellers als Allemaal psychisch, Tranen van de krokodil en Wolfsklem en werd de lieveling van de media, dankzij compromisloze en heldere uitspraken, die verre van politiek-correct, maar altijd prikkelend en stimulerend waren. Wij hadden hem gaarne als medestander gehad, maar zo kritisch als hij stond ten opzichte van de reguliere geneeskunde zo welwillend en zelfs naïef koos hij positie inzake de alternatieve geneeskunde. Zijn chaotische visie op alternatieve geneeswijzen namen wij al uitvoerig onder de loep in het Actieblad van maart 1988, waarin wij moesten concluderen, dat hij - anders dan vakgenoten als Van Dam, Mellenbergh en De Groot - een (overigens vaak teleurgesteld) liefhebber van de alternatieve sector was. Zijn wetenschappelijke scholing leidde - zo constateerden wij - er frequent toe, dat hij eerdere gunstige uitspraken over homeopathie, acupunctuur, rebirthing, paranormale geneeskunde enz. vroeg of laat weer introk, maar dat verpestte hij dan stevast onmiddellijk met een reclame-praatje over weer nieuwe 'ontdekkingen' zoals bij voorbeeld chelatietherapie, Boegemzalf, orthomanele geneeswijze en overconsumptie van Vit. C. In zijn columns, maar ook in ongevraagde persoonlijke brieven aan ondergetekende, spuwde Vroon met regelmaat zijn ongenoegen over onze Vereniging, die hij afschilderde als een stelletje 'fundamentalisten van de gevestigde wetenschap', vergelijkbaar met de aanhangers van de dogmatiek van de kerkvader Augustinus. In de aan ondergetekende gerichte brieven (steeds in grote haast en ergernis geschreven en geadresseerd aan 'Renckens, ziekenhuis Hoor') nam hij o.a. de Utrechtse celbioloog Roel van Wijk in bescherming en ook over de Vogel-farmacognost prof. Labadie en de Maastrichtse crypto-homeopaat Knipschild wilde hij geen kwaad horen. Reeds in 1991 wees hij ons op een artikel uit Science waarin de weldadige werking van haaienkraakbeen bij tumorgroei was beschreven: of wij dat al gelezen hadden! Ja, Vroon las veel, in feite te veel. In zijn columns in De Volkskrant ging hij inzake alternatieve geneeswijzen vaak in de fout en in december 1992 hebben wij ons tot de redactie van die krant gewend met de dringende aanbeveling hem enigszins onder curatele te stellen, zodra hij zich op geneeskundig gebied zou begeven. Eén passage uit dat schrijven: 'Vroon heeft wel verstand van psychologie, maar zodra hij over medische zaken schrijft verliest hij zijn kritisch vermogen en omhelst vervolgens elk artikel, waarin rellerig tegen de gevestigde geneeskunde wordt geageerd. Voor de gevaren van kwakzalverij heeft hij totaal geen oog, maar dat valt natuurlijk ook niet te verwachten van deze redacteur van het Tijdschrift voor Integrale geneeskunde, in welke kwaliteit Vroon eendrachtig optrekt met homeopaten, acupuncturisten en paranormale genezers.' Effect had onze brief overigens niet. Door zijn intelligentie en uitgesprokenheid bleef Vroon voor ons toch lezenswaard en ronduit prachtig vonden wij provocaties als de betiteling van de universiteit als

ZULO (zeer uitgebreid lager onderwijs) en zijn inleveren in 1993 van de doctorsbul. Hij protesteerde daarmee tegen de toekenning van een ere-doctoraat aan de 'kruidenier Albert Heijn' door Nijenrode. Hij had al eerder bezwaren geuit tegen de ere-doctoraten van Lubbers, Den Uyl en Winnie Mandela. (Op zijn briefpapier stond vanaf die tijd 'Prof.Dris.P.A.Vroon!') De laatste jaren werd Vroon steeds eenzamer, somberder en had - ook tijdens publieke optredens - onbegrijpelijke drift-aanvallen. Zijn laatste boeken (Wolfsklem en Prutswerk) waren door gezaghebbende recensenten afgekraakt, hetgeen hij zich zeer zou hebben aange trokken. Vroon kreeg problemen met zijn werkgever, de Utrechts universiteit, en er gingen verhalen over toenemende labiliteit en depressiviteit. Met zijn enorme werkdrift kon hij zich kennelijk niet meer op de been houden. In zijn laatste interview, twee maanden voor zijn dood, zie hij tegen het Utrechts Nieuwsblad, dat al die geruchten over achtervolgingswaan en depressiviteit 'gelul' waren: iedereen kon wat hem betrof doodvallen. Onze voortdurende onenigheid met Vroon deed ons soms vergeten hoe effectief en raak zijn argumentatie vaak was. Want dat was deze wel degelijk! In een interview met Coen Verbraak, dat Vrij Nederland postuum publiceerde, vertelde Vroon bijvoorbeeld over zijn kritiek op de Tsjakka!-kwakzalver Ratelband, die had beweerd met zijn vuurloop bij Philips voor een permanente daling van het ziekteverzuim te hebben gezorgd. Vroon: 'Ik zei: daar ben ik verbaasd over, wilt u mij die gegevens daarover toesturen? Dat zou hij doen. Maar tot de dag van vandaag heb ik niks mogen ontvangen. En het kàn natuurlijk ook niet; vuurlopen is even een kick, net als parachutespringen. Je voelt je eventjes geweldig, maar de volgende dag denk je alweer: waar is de koffie?'. Schitterend!

Met Vroons overlijden verliest ons land een intellectuele gigant, die overal een mening over had en geen enkele autoriteit boven zich tolereerde. De moderne geneeskunde zowel als onze Vereniging is een felle, maar toch altijd interessante en faire opponent armer. Wij betreuren zijn heengaan. Hij ruste in vrede.

C.N.M.Renckens

Nogmaals Benveniste

De Franse homeopaat Jacques Benveniste, die wereldfaam verwierf omdat hij in het gezaghebbende tijdschrift Nature in 1988 een artikel geplaatst kreeg over de biologische werkzaamheid van eindeloos verdunde oplossingen van bepaalde antistoffen, maar die kort daarna werd ontmaskerd en gediskwalificeerd door hetzelfde tijdschrift, doet weer van zich spreken. Het laboratorium waaraan Benveniste destijds leiding gaf en dat onderdeel uitmaakte van het gerenommeerde INSERM, de nationale Franse biomedische research organisatie, werd in 1994 definitief gesloten. Benveniste is tegenwoordig werkzaam in het privaat gefinancierde Digital Biology Laboratory te Clamart nabij Parijs. Hij heeft daar nu een methode ontwikkeld waarmee hij in staat beweert te zijn om routinematig biologische activiteit langs elektronische weg over te brengen op water en gekweekte cellen. Hij zou deze signalen bovendien kunnen opslaan op computerschijfjes en ze kunnen overseinen via Internet. Nee, die Benveniste is lang niet achterlijk. Wel vervelend voor hem dat nu weer drie

zeer vooraanstaande Franse wetenschappers hem niet serieus nemen, noch zijn werk uit 1988 noch zijn recente ontdekkingen. Toen zij in januari 1997 tegenover *Le Monde* verklaarde dat Benveniste een fraudeur was, kwam deze in actie en belde zijn advocaat. Hij procedeert nu tegen François Jacob, Nobelprijswinnaar fysiologie en geneeskunde 1965 alsmede tegen Georges Charpak, Nobelprijswinnaar natuurkunde 1992 en diens collega Claude Hennion, fysisch-chemicus te Parijs. Benveniste gaf tegenover de krant toe, dat het financieren van zijn huidige research (33.000 gulden per maand) hem moeite kostte en zijn advocaat doet het ook niet voor niets. Maar de optimist Benveniste verwacht spoedig betere tijden: 'Als mijn ontdekkingen eenmaal erkend worden, dan zullen zij de nieuwe Microsoft zijn!'.

Correspondentie

Van prof. C. de Jager uit Utrecht (wie kent hem niet?) ontvingen wij een reactie op de discussie tussen Renckens en Houtsmuller (Actiebladen 97-5 en 98-1). Renckens werd door Houtsmuller verweten, dat hij diens boek niet eens had gelezen. Prof. de Jager stuurde de redactie enkele pagina's uit het boek 'Het Dr. Houtsmullerdieet' van Dr. A.J. Houtsmuller zelf en mede-auteur Drs. M.M.A. Lubrecht, een neerlandica (!), die zich intensief verdiept heeft in de orthomoleculaire voeding. Volgens De Jager had Renckens het gelijk aan zijn zijde toen hij Houtsmuller van kwakzalverij beschuldigde. Op pagina 97 van het boek staat namelijk over de gevaren van de magnetron (u leest het goed) de volgende passage: 'Voorlopig lijkt het veiliger de oude kooktechnieken de voorkeur te geven: kort koken, stomen, bakken/braden. Met de Kirlian-fotografie is aangetoond hoe schadelijk de moderne kooktechnieken zijn. Rauw voedsel straalt veel meer energie uit dan gekookt/gebakken/gebraden voedsel'. Inderdaad prof. de Jager, dan is verder commentaar overbodig.

Verkiezingen op komst

Na de tweede kamerverkiezingen van begin mei zal er een tweede arts plaatsnemen in de kamerbankjes. Met zijn derde plaats op de kandidatenlijst van het CDA is de Zeeuwse huisarts en ex-LHV-bestuurder Siem Buijs wel zeker van zijn verkiezing. Hij zal dan na de PvdA-er Oudkerk de tweede medicus zijn in een traditiegetrouw door ex-ambtenaren, juristen en sociologen gedomineerd parlement. Dat is goed nieuws. Zijn voorganger in de CDA-fractie Frouwkje Laning-Boersema, die vier jaar geleden afscheid nam, had uitstekende opvattingen ten aanzien van de kwakzalverij en zij slaagde er nog in om de Wet BIG op een onderdeel iets aan te scherpen, overigens zonder dat de wet daarmee erg virulent werd tegen kwakzalvers. Natuurlijk zullen de meeste leden van onze Vereniging zich door andere motieven laten leiden bij de keuze van hun partij, maar toch is het interessant om te zien wat er van het CDA en meer speciaal van de heer Buijs in dit opzicht verwacht mag worden. Hij komt niet uit een geheel onbesproken partij, want niet alleen liet het kamerlid

Lansink zich op 28 april 1990 verleiden om de door VSM ingestelde Arij Vrijlandt-prijs uit te reiken, maar zoals uit persberichten eind 1997 bleek was oud-minister en prominent CDA-er Bert de Vries sinds 1996 commissaris van het Elburgse Vogelbedrijf Biohorma! Er werken bij Biohorma 300 mensen en de tegenvallende omzetcijfers - ondanks de Echinaforce-hype - zorgden in 1996 voor bestuurlijke problemen. De omzet (in 1996 85 miljoen) stagneert al een paar jaar. De Vries kon zich niet verenigen met het beleid van het familiebedrijf (alle aandelen zijn in handen van de nazaten van de oprichters Bolle en Drenth), dat niet wenst over te gaan in een NV en bedankte november 1997 als commissaris. En hoe zou Buijs denken over alternatieve geneeswijzen? Misschien zullen wij dat nog eens expliciet van hem vernemen, maar enigszins ongerust zijn wij wel, want blijken een interview met het farmacieblad *Innovator* (dec. 1997) is hij erg trots op de organisatie van zijn praktijk in Goes. Binnen het zorgcentrum, aldus Buijs, werken huisartsen, een apotheker, een orthodontist, fysiotherapeuten, tandartsen, een audioloog, een orthopedisch schoenmaker, maar ook.... een orthomaneel geneeskundige en een haptonoom! Buijs lijkt dat maar gewoon te vinden en dat is misschien nog wel vreemder dan de samenwerking met die genezers zelf: dat hij het zo gewoon vindt, dat het zonder gêne in een interview gezegd kan worden.

Een groot nummer

Sociologisch onderzoek naar de vraag welke delen van de bevolking veel gebruik maken van alternatieve genezers heeft geleerd, dat daarin verschillende trends te herkennen zijn. Zo heeft godsdienstige gezindte een invloed: gereformeerden zijn beter vertegenwoordigd dan katholieken. Hoger opgeleiden laten zich vaker bekwakzalven dan lager opgeleiden en qua politieke voorkeur bevinden liefhebbers van de medische charlatanerie zich beiderzijds in de extremen van het politieke spectrum: klein rechts en klein links. Toen het VtdK-bestuur een aantal jaren geleden werd gehoord door de vaste kamercommissie voor de volksgezondheid keerde m.n. Ria Beckers (PPR) zich ongemeen fel tegen onze inzichten. Het is gezien de traditionele populariteit van de alternatieve geneeskunde bij klein links, dat wij met toenemende verbazing én instemming de verrichtingen van het SP-kamerlid Marijnissen volgen, die zich bij herhaling als een fel tegenstander van de kwakzalverij heeft laten kennen. Begin 1996 stelde hij al eens scherpe vragen aan de minister, toen het iatrosofie-drama actueel was en ook recent zorgde hij ervoor, dat de kwakzalverij weer eens in de Tweede kamer werd besproken.

Op 23 april 1997 was de volksgezondheid aan de orde. Marijnissen kwam toen terug op zijn interrupties in de eerste termijn over 'iatrosopen en andere kwakzalvers': 'Ik blijf mijn scepsis houden of het verstandig is te allen tijde een beroep te doen op de individuele vrijheid. Ten principale stellen wij die vrijheid ook voorop, maar de vraag is of je het mensen, hoe goed voorbereid dan ook, aan kunt doen om te allen tijde zelf te beslissen'. Marijnissen betwijfelde of goede voorlichting altijd voldoende is om mensen de juiste keuze te laten maken. Dit debatje was een vervolg op een eerste termijn op 9 april waarin zich de volgende interessante dialoog had ontsponnen.

Minister Borst-Eilers:

De heer Marijnissen heeft gevraagd, welke mogelijkheid deze wet (BIG, red.) biedt om kwakzalverij aan te pakken. Zoals ik reeds zei, is de invalshoek de verrichting, ook in de zin van de Wet BIG. Er kunnen dus medische verrichtingen worden verboden, ongeacht het feit of zij door een arts of door een kwakzalver worden uitgevoerd. De omschrijving van het begrip verrichting in de Wet BIG is dan uitgangspunt. Het optreden als kwakzalver in het algemeen kan niet verboden worden. Er kan wel actie genomen worden tegen kwakzalverij als er sprake is van aanmerkelijke schade of van kennelijk bedrog. De mogelijkheid om bij het schaden van gezondheidsbelangen van patiënten in actie te komen, zijn bij het in werking treden van de Wet BIG al ruimer geworden, maar meer dan dat is het niet.

Marijnissen:

De tragiek is natuurlijk, dat er dan sprake moet zijn van schade. Het is dus blijkbaar niet mogelijk om preventief op te treden, bijv. tegen iatrosfen.

Minister Borst-Eilers:

Met het afschaffen van de wet op de uitoefening van de geneeskunst hebben wij ons inderdaad de mogelijkheid ontnomen om kwakzalverij als zodanig te verbieden. Overigens had het afschaffen alles te maken met de handhaafbaarheid. Ik vond het op zichzelf een hele mooie wet, maar te handhaven was zij niet.

Marijnissen:

Die wet was toch van voor uw tijd?

Minister Borst-Eilers:

Uit 1865!

Marijnissen:

Ik bedoel dat "biggetje"; dat was toch ook voor uw tijd?

Minister Borst-Eilers:

Ja, ja!

Marijnissen:

Maar dat is toch buitengewoon tragisch. Moeten wij nu, nadat zich een aantal gevallen heeft voorgedaan, niet vaststellen dat wij hoognodig naar een of andere wetsverandering moeten, waardoor de overheid in staat wordt gesteld in preventieve zin op te treden?

Minister Borst-Eilers:

Er wordt op twee manieren iets aan gedaan. De ene manier is via het pad van voorlichting, het geven van ruime publiciteit. Verder wordt in de voorlichting over de Wet BIG gesteld: Als u naar iemand gaat die geen arts is, vergewis u er dan van dat die persoon op de een of andere wijze een diploma heeft of iets dergelijks. (cursivering red.) De Wet BIG maakt het inderdaad iedere Nederlander mogelijk om iedere andere Nederlander te gaan genezen, zolang men maar afziet van die voorbehouden handelingen.

Marijnissen:

De charme van deze minister vond ik altijd haar identificatie met de patiënt. Een patiënt in nood is bereid om zo ongeveer alles te

doen. Mag zo'n patiënt van de overheid iets verwachten van een kwaliteitsgarantie ten aanzien van die mensen, die pretenderen te kunnen genezen? Ik vind dat niet te veel gevraagd. Ik vind het raken aan de grondvesten van onze beschaving, dat degenen die het kunnen weten, zeggen, wat kan en wat moet en dat degenen die het niet kunnen weten daarmee rekening houden. Wij kunnen toch niet van elke patiënt/consument verwachten, dat die op voorhand kan beoordelen of iets wel of niet effectief en betrouwbaar is.

Minister Borst-Eilers:

Deze discussie heeft ongetwijfeld plaats gevonden toen de Kamer de Wet BIG uiteindelijk toch heeft omarmd. Ik denk niet dat het zinvol is dat debat nog eens te gaan herhalen.

Marijnissen:

Daarvoor is het nu niet het moment. Ik wil echter wel van de gelegenheid gebruik maken om op te merken, dat, nu de Wet BIG er is en wij daarmee ervaring hebben, het zo zou kunnen zijn dat de minister zegt: Hier moeten wij een heel nadrukkelijk naar kijken. Heeft de Kamer dit soort excessen destijds wel gewenst?

Mevrouw Kamp (VVD):

Ja.....

Marijnissen:

Ja, de VVD zegt altijd ja, dat weet ik wel; hoe liberaler hoe liever. In dit geval ben ik het echter volledig met uw fractie oneens. Ik richt mij dan ook tot de minister met de vraag, of zij met mij van mening is dat het, op grond van de ervaringen met de Wet BIG, zaak is, hier eens nadrukkelijk naar te kijken.

Later in het debat sprak de minister nog uitdrukkelijk haar afschuw uit over mensen, die zieke en daardoor vaak goedgelovige mensen geld uit de zak kloppen door genezing te beloven. Maar het besluit (over de Wet BIG) is nu eenmaal genomen, aldus Borst, en alleen als er schade is aangericht kan zo iemand worden aangepakt. Ze wees er in dat verband op, dat als de inspectie iemand betrapt die schade heeft aangericht, zij daar een 'groot nummer' van maakt, zodat iedereen weet dat dat soort 'genezers' gevaarlijk is. Borst en Marijnissen vonden elkaar tenslotte in de constatering dat e.e.a. bij de evaluatie van de Wet BIG nog uitvoerig besproken zal worden. Mevrouw Kamp liet nog aantekenen, dat de VVD de Wet BIG volmondig heeft gesteund, natuurlijk 'niet om kwakzalvers te beschermen', maar veeleer om de soevereiniteit van consumenten iets groter te maken dan vroeger.

Voorwaar een interessant debat, waarin alle essentiële problemen van de spanning tussen bescherming van de burger en diens autonomie, alsmede de problematische handhaafbaarheid van de oude WUG zijn aangeroerd. Marijnissen verdient hulde en sympathie, maar alle partijen hadden in feite het gelijk aan hun zijde. Een zeer merkwaardige uitspraak van Borst was haar advies om bij het raadplegen van kwakzalvers toch vooral te letten op een diploma of iets dergelijks! Hoe kan zij dit doen terwijl er godzijdank nog geen enkele alternatieve opleiding enige officiële erkenning heeft verkregen? Hadden niet al die oudleerlingen van de thans weer op vrije voeten verkerende Jan Pieter de Kok een prachtig diploma aan de muur, waarop stond dat zij de opleiding aan het Collegium Iatrosophicum met succes hadden

doorlopen? En kwakzalvers zijn toch juist te herkennen aan de diploma's die hun wanden sieren? De minister zal het hopelijk, meegesleept in de hitte van het debat, wel niet echt zo gemeend hebben! Duidelijk is wel geworden, dat bij de evaluatie van de Wet BIG gevallen van schade een grote rol kunnen gaan spelen. Melding ervan blijft dus belangrijk. Het secretariaat van uw Vereniging staat altijd open voor dit soort meldingen en het lijkt nuttig om ook nog eens de officiële instantie te vermelden, die zich bezig houdt met het verzamelen van die gevallen: Bureau Bijwerkingen Geneesmiddelen, postbus 3008, 2280 MK Rijswijk. Ook gevallen van indirecte schade kunnen daar worden gemeld. (Meer informatie over dit meldpunt vindt u in Medisch Contact van 16 december 1994.)

C.R.

Boekbespreking

**Andrew Weil, *Het lichaam wil gezond zijn*
Hoe het lichaam zichzelf kan genezen,
*Het Spectrum, 2e druk, 1997.***

Andrew Weil studeerde 8 jaar aan Harvard Medical School (4 jaar basisopleiding geneeskunde en 4 jaar plantkunde) en zocht naar eigen zeggen 2 jaar naar een medicijnman in de binnenlanden van Zuid-Amerika. Op zoek naar 'de bron van genezing'. Helaas vond hij alleen alcoholisten en zonderlingen, belust op roem en rijkdom. In zijn eigen 'achtertuin' in Tucson, Arizona, kwam hij in aanraking met Robert Fulford, osteopathisch arts. Dokter Fulford liet bij zijn patiënten de schedelimpulsen weer vloeien en sloeg met een slag op het heiligbeen middenoorontsteking uit jonge kinderen. Met zijn schedeltherapie verhoogde hij zelfs het IQ van kinderen met een leerachterstand.

Naar deze geneeskunde had Andrew Weil al jaren verlangd. De eigen genezingskracht van het lichaam wordt aangespoord. Het lichaam wil immers gezond zijn en genezing is een natuurlijke kracht. De anti-geneeskunde van tegenwoordig (antidepressiva, antihoest en -rheumamiddelen, beta-blockers, etc.) is daarentegen onderdrukkend en tegenwerkend. Als voorbeeld voor zijn theorie beschrijft Weil het placebo-effect. Het is een zuiver voorbeeld van genezing door de kracht van de geest. Volgens Weil is de kunst van de geneeskunde: "Het selecteren van de juiste behandeling en de presentatie ervan naar de patiënt toe op een zodanige manier dat het effect ervan wordt gestimuleerd door het activeren van het placebo-effect. De beste manier om dit als arts te doen is gebruik te maken van behandelingen waarin je zelf gelooft, omdat het geloof in wat jij doet het geloof van de patiënt katalyseert." Inderdaad.

Geheel in lijn met bovenstaande protesteert Weil tegen het medisch pessimisme. Wanneer een arts naar eer en geweten een patiënt vertelt dat hij of zij een ongeneeslijke ziekte heeft is de arts op dat moment als een medicijnman die een vloek uitsprekt. Deze medische vloek leidt tot wanhoop en heeft een verwoestend effect op het genezingssysteem. Aan de hand van wondgenezing en genezing van botbreuken verklaart Weil de geweldige potentie van het lichaam ("van het DNA") tot regulering en genezing.

Een van Weil's favoriete lichaam- en geestbenaderingen is de 'interactief geleide verbeeldingstherapie'. Met behulp van hypnotherapie ontwikkelt de patiënt een genezingsstrategie. Het gaat in de trant van: "Je pijnlijke rug, wat tref je daar aan?" Sabine gaf een korte snik. "Het is...het is helemaal zwart."

Volgens hoofdstuk 7 'De tao van genezing' is de algemene oorzaak van genezing het genezingssysteem zelf. Ongeacht het feit of er al of niet een behandeling heeft plaatsgevonden. Genezing komt, in tegenstelling tot de behandeling, van binnenuit. Op dit genezingssysteem moeten we vertrouwen en niet op medicijnen of artsen. Met vele genezingsgevallen toont Weil aan dat met name de psychosomatische oorzaak van klachten moet worden aangepakt. Een voorbeeld: een man met een dubbele hernia (bewezen door middel van MRI) stuurde Weil naar een genezer die het 'Tension Myositis Syndrome' diagnosticeerde. Een operatie werd afgeraden en door veel lichaamsbeweging en met name de beëindiging van zijn huwelijk kwam de man van zijn klachten af.

Het tweede deel van het boek gaat over het optimaliseren van het genezingssysteem. Achtereenvolgens worden behandeld: het dieet (minder calorieën, minder verzadigd vet, alleen olijfolie, geen transvetzuren, meer vis, minder eiwitten, meer groente en fruit en graanproducten); de bescherming tegen giftige stoffen (verhuis bij luchtvervuiling, gebruik anti-oxydanten, filter water, vermijd kleurstoffen, conserveringsmiddelen, teveel alcohol, tabak, medicijnen en elektromagnetische straling in huishoudelijke apparaten); tonica-gebruik (ginseng, knoflook, gember, groene thee en diverse Chinese middelen); rust en activiteit, veel wandelen ("dit soort beweging genereert elektrische activiteit in de hersenen, welke een harmoniserend effect heeft op het hele centrale zenuwstelsel"), valerian als kalmeringsmiddel, de witte geluidsgenerator om geluid te reduceren, advies om jezelf af te sluiten van nieuws; geest en ziel ("als je zoekt naar klavertjes vier, dan vind je ze", de al eerder genoemde visualisatie, meditatie, ademhalingsoefeningen waarmee kosmische levensenergie wordt opgewekt).

In een 8-weeks programma voor optimale genezingskracht passeren bovenstaande aanbevelingen nog eens de revue. Daarnaast ziet Weil in iedere vorm van alternatieve geneeskunde wel wat (van acupunctuur tot homeopathie). Aanbevolen worden 7 strategieën om het aantal spontane genezingen te doen stijgen. De strategieën zijn in de trant van: nee niet accepteren, actief zijn, je leven radicaal veranderen en ziekte als een geschenk beschouwen. Als laatste noemt Weil een aantal ziektebeelden waarbij hij met name niet-conventionele therapieën aanbeveelt. Zelfs bij acute pijn moeten eerst alle natuurlijke en alternatieve methoden worden uitgeprobeerd voordat er hulp gezocht wordt in de vorm van conventionele medicijnen of operatieve ingrepen.

Op de voorkant van het boek zien we Andrew Weil. Een grote baard siert zijn gezicht en hij glimlacht zijn tanden bloot. Een goeroe is hij. Ten gevolge van kwaadaardige trappen tegen de 'conventionele geneeskunde' beleven zijn boeken hoge oplagen en herdrukken.

Gerard Innemee